

OHJE
KILPAILULAINSÄÄDÄNNÖN
NOUDATTAMISEEN
2019

**Ohje kilpailulainsäädännön
noudattamiseen**

2019

Lokakuu 2019

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	5
1.1 Taustaa	5
1.2 Ohjeen tarkoitus	5
1.3 EK:n ja sen jäsenliittojen asemasta	6
2. Kilpailua rajoittava yhteistyö ja kartellikielto	8
2.1 Mitä kartellikielto tarkoittaa?	8
2.2 Millä tavoin kartellikiellon rikkominen saattaa tapahtua?	8
2.3 Millainen yhteistyö on kielletty?	9
2.4 Mistä ei saa keskustella kilpailijoiden kesken?	11
2.5 Miten kartellikielto on otettava huomioon tilastoinnissa?	13
2.6 Miten kartellikielto on otettava huomioon kokouksissa?	15
2.7 Onko kartellikiellosta poikkeuksia?	16
3. Määrävän markkina-aseman väärinkäytön kieltö	18
4. Viranomaisten valtuudet	20
5. Ohjeet tarkastuksen varalle	21
6. Asianosaisten puolustautumisoikeudet	22
7. Seuraamukset kilpailulainsäädännön rikkomuksista	23
Lisätietoa	25

1.1 Taustaa

Kilpailulainsäädännön tarkoituksena on varmistaa, että taloudellinen kilpailu markkinoilla toimii. Kilpailulainsäädännöllä suojataan kilpailumekanismeja itsessään, ei yksittäisiä sopimussuhteita tai yrityksiä.

Toimivassa kilpailussa yritykset voivat päästä markkinoille vapaasti ja niiden toiminta markkinoilla perustuu kunkin yrityksen itsenäiseen päätöksentekoon. Toimiva kilpailu kannustaa yrityksiä hyödyntämään resurssejaan tehokkaasti ja kehittämään parempia tuotteita ja palveluja. Samalla kuluttajat hyötyvät paremmista palveluista, suuremmasta valikoimasta ja edullisemmista hinnoista.

Kilpailunrajoituksina pidetään menettelytapoja, jotka vähentävät talouden tehokkuutta tai rajoittavat muiden yritysten toimintaa. Sellaiset kilpailunrajoitukset, joilla katsotaan yleensä aina olevan vahingollisia vaikutuksia, on kielletty kilpailulainsäädännössä. Vakavimpina rajoituksina pidetään mm. kartelleja ja määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä.

Kilpailua rajoittavat sopimukset ja menettelytavat ovat laittomia. Kilpailulainsäädännön rikkomisesta voi aiheutua merkittäviä taloudellisia sanktioita ja viranomaisten edellyttämiä toiminnan muutostarpeita. Jo yli sadassa maassa on kansallinen kilpailulaki. Vaikka lakien sisältö vaihtelee jonkin verran maittain, keskeisimmät kiellot ovat useimmissa maissa samankaltaisia. Varsinkin EU:n eri jäsenmaissa kilpailunrajoituksia koskevat normit ovat lähes identtiset. Eri maiden välillä on kuitenkin eroja menettelytapasäännöksissä sekä rikkomusten seuraamuksissa.

Suomessa on voimassa kilpailulaki (948/2011), joka tuli voimaan 1.11.2011. Kilpailulailla korvattiin vanha vuonna 1992 säädetty kilpailunrajoituslaki. Kilpailulain säännökset vastaavat Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ("SEUT") kilpailusääntöjä (artiklat 101 ja 102). Lisäksi kansallisessa kilpailulaissa säädetään kilpailuneutraliteetista ja erikseen päivittäistavarakaupan määräävästä markkina-asemasta. Vastaavia säännöksiä ei ole EU-lainsäädännössä. Kilpailulain lisäksi on hyvä huomioida laki kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista (1077/2016), joka perustuu vastaavaan EU-direktiiviin (2014/104/EU).

1.2 Ohjeen tarkoitus

Kilpailulainsäädännön keskeiset säännöt on tärkeää tuntea ja niitä tulee noudattaa kaikessa EK:n ja sen jäsenliittojen toiminnassa. Tässä ohjeessa annetaan yleiset toimintaohjeet siitä,

miten kilpailuoikeuden säännöt tulisi ottaa huomioon järjestöjen kokouksissa ja muussa toiminnassa. Ohje on tarkoitettu EK:n ja sen jäsenjärjestöjen henkilöstölle sekä niille yrityksiä edustaville henkilöille, jotka osallistuvat EK:n tai sen jäsenliittojen edunvalvontatyöhön ja toimintaan.

Ohje auttaa tunnistamaan sellaisia järjestötoiminnan tilanteita ja menettelytapoja, joihin tyypillisesti liittyy kilpailuoikeudellisia riskejä. Koska kilpailusääntöjen soveltaminen edellyttää kuitenkin yleensä aina tapauskohtaista arviointia, ohje ei anna tyhjentäviä vastauksia kaikkien mahdollisten tilanteiden varalle. Jos on epävarmaa, onko jokin menettely sallittu vai kielletty, asia on aina selvitettävä etukäteen. Kilpailuviranomaiselta ei voi saada etukäteistä lupaa tai todistusta aiotun menettelyn lainmukaisuudesta, mutta se ei tietenkään estä vapaamuotoista keskustelua viranomaisen kanssa oman kannan muodostamisen tueksi.

1.3 EK:n ja sen jäsenliittojen asemasta

EK:n ja sen jäsenliittojen harjoittama edunvalvontatoiminta ja eri toimielinten tapaamiset ovat sinänsä täysin sallittuja ja hyväksyttäviä.

Normaalia, hyväksyttävää edunvalvontaa on esimerkiksi oman alan lainsäädäntöön tai viranomaistoimintaan vaikuttaminen aloittein, lausunnoin tai vastaavin keinoin. Edunvalvonnan tarkoituksena on vaikuttaa yleisellä tasolla elinkeinoelämän tai tietyn toimialan yritysten toimintaedellytysten parantamiseen sekä varmistaa yritysten ja elinkeinoelämän intressien huomioon ottaminen viranomaishankkeissa. Kilpailulainsäädäntö ei tätä estä.

Toimialajärjestöt ovat kuitenkin foorumeja, joissa samalla alalla toimivat, keskenään kilpailevat yritykset kohtaavat. Kilpailijatapaamiset, niiden yhteydessä kädyt keskustelut ja kilpailijoiden välillä vaihdetut tiedot kiinnostavat aina kilpailuviranomaisia, sillä järjestöjä on eräissä tapauksissa käytetty kilpailunrajoittamisen välineinä. EK:n ja sen jäsenliittojen toiminnassa on siten erityisen tärkeää noudattaa erityisesti niitä kilpailusääntöjä, jotka koskevat kilpailijoiden välisiä suhteita.

EK:ta ja sen jäsenliittoja pidetään elinkeinonharjoittajien yhteenliittyminä, minkä vuoksi niiden päätökset, suositukset ja vastaavat toimenpiteet, joilla voi olla jäsenyritysten kilpailukäyttäytymistä yhdenmukaistava vaikutus, ovat kiellettyjä.

Toimialajärjestö voi olla poikkeuksellisesti niin vahvassa asemassa markkinoilla, että sillä katsotaan olevan määräävä markkina-asema. Tällainen asema voisi olla esimerkiksi toimialajärjestöllä, joka ainoana tahona myöntää toimilupia tai sertifiointeja, jotka ovat välttämättömiä alalla toimimiseksi. Tyypillisemmin määräävä markkina-asema on kuitenkin yksittäisellä yrityksellä, eikä yritysten yhteenliittymällä tai toimialajärjestöllä. Määräävän markkina-aseman olemassaolo ei ole kiellettyä, vaan ainoastaan aseman väärinkäyttö.

Vaikka toimialajärjestöllä tai yrityksellä ei ole määräävää markkina-asemaa, sitä koskee kielto tehdä kilpailua rajoittavia sopimuksia kilpailijoidensa kanssa (ns. kartellikielto) sekä kielto tehdä kilpailua rajoittavia sopimuksia sellaisten yritysten kanssa, jotka ovat sen ylä- tai alapuolisella myynti- tai jakeluportaalla (ns. vertikaalisten kilpailunrajoitusten kielto).

2 KILPAILUA RAJOITTAVA YHTEISTYÖ JA KARTELLIKIELTO

2.1 Mitä kartellikielto tarkoittaa?

Kilpailuoikeuden lähtökohtana on, että **yritysten pitää tehdä liiketoimintaansa koskevat ratkaisut itsenäisesti.**

Kiellettyä on kaikki sellainen yhteistyö, jonka johdosta yritykset voivat yhdenmukaistaa kilpailukäyttäytymistään markkinoilla. Kiellettyä on ensinnäkin yhteistyö, jonka **tarkoituksena** on kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristäminen. Toiseksi kiellettyjä ovat myös sellaiset yritysten väliset sopimukset ja yhteistyöjärjestelyt, joilla sinänsä on hyväksyttävä tarkoitus, mutta joiden **seurauksena** kilpailu saattaa rajoittua. Tätä kutsutaan kilpailuoikeudessa kartellikielloksi.

2.2 Millä tavoin kartellikiellon rikkominen saattaa tapahtua?

Kielletty yhteistyö voi käytännössä tapahtua monella tavalla, esimerkiksi:

- kirjallisella tai suullisella sopimuksella tai ns. herrasmiehsopimuksella;
- toimialajärjestön päätöksellä tai suosituksella;
- tietojen vaihdon johdosta;
- sillä, että yritys osallistuu kokoukseen, jolla on kilpailua rajoittava tarkoitus tai vaikutus, eikä aktiivisesti irtisanoudu kielletystä yhteistyöstä; tai
- siten, että toimialajärjestön sääntöihin sisältyy kartellikiellon vastaisia määräyksiä.

Esimerkki 1:

Toimialajärjestön kokouksessa yksi osallistuja esittää, että kaikkien tulisi korottaa hintojaan raaka-aineen heikentyneen saatavuuden vuoksi. Ehdotus hyväksytään ja kirjaan pöytäkirjaan järjestön suosituksena.

➡ Kyseessä on kielletty yhteistyö.

Esimerkki 2:

Toimialajärjestön kokouksessa yksi osallistuja esittää, että kaikkien tulisi korottaa hintojaan raaka-aineen heikentyneen saatavuuden vuoksi. Kukaan osallistujista ei reagoi ehdotukseen, mutta kaikki kokouksessa edustettuna olleet yritykset toteuttavat hinnankorotuksen.

➡ Kyseessä on kielletty yhteistyö.

Esimerkki 3:

Toimialajärjestön kokouksessa yksi osallistuja esittää, että vaikka raaka-aineen hinta laskee, lopputuotteiden hintoja ei pitäisi alentaa, jotta alan perinteisesti huono kannattavuus saataisiin paranemaan. Osa osallistujista kannattaa ajatusta. Osa pitää keskustelua sopimattomana tai ei halua ilmaista kantaansa. Kukaan ei kuitenkaan poistu paikalta, vaikka keskustelu jatkuu. Yritykset eivät muuta hinnoitteluaan.

➡ Kyseessä on kielletty yhteistyö, johon kaikkien paikalla olleiden voidaan katsoa syyllistyneen, koska ne eivät ole poistuneet kokouksesta eivätkä ole nimenomaisesti ja todistettavasti irtisanoutuneet kielletyn aiheen käsittelystä.

2.3 Millainen yhteistyö on kielletty?

Yhteistyömuotoja, jotka ovat **pääsääntöisesti aina kiellettyjä**, ovat muun muassa:

- Hintakartellit ja hinnoista sopiminen:
 - Yhteistyön kiellettyä luonnetta ei poista esimerkiksi se, että sovittu hinta on kohtuullinen tai että sovittu hinta ei toteudu sellaisenaan markkinoilla.
 - Yhteistyön kiellettyä luonnetta ei myöskään poista vastapuolen paikallaolo. Esimerkiksi myyntihinnoista sopiminen kilpailevien myyjien kesken on kiellettyä, vaikka samaan neuvotteluun osallistuisi myös ostajataho.
 - Hintakartellikiellon piiriin kuuluvat mm. sopimukset, jotka koskevat myyntihintoja, ostohintoja, hintojen korotusprosentteja, hinnankorotusajankohtaa, alennuksia, voittomarginaaleja, hintakehystä, jonka sisäpuolella hintojen on pysyttävä, hinnoittelukäytäntöjä, hinnoittelurakenteita, hinnan laskentakaavoja, hinnoitteluperusteita tai eri hinnoittelukomponentteja, luotto- ja takuukäytäntöjä sekä maksuehtoja.
- Hankintalähteiden tai markkinoiden jakaminen:
 - Kilpailijoiden kanssa ei saa sopia ostoihin tai myynteihin liittyvistä ”toiminta-alueista” tai muista järjestelyistä, joiden tarkoituksena on hankintalähteiden, markkinoiden tai asiakkaiden jakaminen.
- Kollektiiviset boikotit:
 - Sopimukset tai yhteisymmärrys, jossa kilpailijat yksissä tuumin kieltäytyvät tai uhkaavat kieltäytyä liikesuhteista tietyn kilpailijan, asiakkaan tai toimittajan kanssa, on kielletty.
 - Kollektiivisena boikottina pidettäisiin esimerkiksi menettelyä, jossa alan yritykset järjestössään päättäisivät laatia alalle sellaisen standardin, joka estää ulkomaisten kilpailijoiden pääsyn kotimaan markkinoille. Menettelyyn osallistuva toimialajärjestö saattaisi samalla rikkoa määräävän markkina-aseman väärinkäyttökieltoa.
 - Kollektiivisena boikottina voitaisiin pitää myös sitä, että toimialajärjestöön ei otettaisi uusia jäseniä tasapuolisin ja syrjimättömin ehdoin.

- Tuotannon rajoittaminen:
 - Sopimukset, joissa kielletään jotakuta valmistamasta tiettyjä tuotteita tai jotka rajoittavat investointeja, tuotantokapasiteettia tai myyntiin tarkoitettujen tuotteiden määrää, ovat kiellettyjä.
- Luottamuksellisten tietojen vaihto ja tällaisia tietoja sisältävä tilastointi:
 - Kielletystä tietojenvaihdosta on kyse aina silloin, kun kilpailijan tietoon saatetaan etukäteen sellaista yrityksen markkinakäyttäytymistä koskevaa informaatiota, joka normaalisti olisi luottamuksellista, ja kun tällä menettelyllä poistetaan se epäetuisuus, joka yrityksellä normaalisti on kilpailijoidensa tulevista reaktioista. Luottamuksellisia tietoja ovat tiedot, jotka luetellaan kiellettyjen puheenaiheiden listassa tämän oppaan kohdassa 2.4 ja joita ei ole saatavilla julkisista lähteistä.
 - Luottamuksellisten tietojen vaihtaminen on kiellettyä myös silloin, jos tietojen kerääminen tapahtuu kolmannen, ulkopuolisen tahon (esimerkiksi tutkimuslaitoksen tms.) toimesta, mutta alan yritykset käyttävät tietoja hintatasonsa tai markkinakäyttäytymisensä yhdenmukaistamiseen.

Yhteistyömuotoja, jotka ovat **usein** kilpailuoikeudellisesti **ongelmallisia**, ovat muun muassa:

- Myynti- ja markkinointiyhteistyö:
 - Kilpailijoiden myyntiyhteistyö ja muu markkinoille saattamista koskevat yhteistyö on usein kiellettyä ainakin, jos siihen sisältyy hintayhteistyötä.
 - Yhteinen brändimarkkinointi, esimerkiksi lehdessä julkaistava yhteismainos, jolla pyritään lisäämään tuotteen tunnettuutta, ei ole kielletty. Sen sijaan mainontaa, jossa eri myyjät ilmoittavat yhteisen myyntihinnan tuotteilleen, voidaan pitää kielletynä yhteistyönä. Toisaalta kampanjayhteistyö, johon liittyy myös suositus- tai enimmäishinnoittelu, voi olla sallittua, jos se täyttää ns. tehokkuuspuolustuksen edellytykset (ks. kohta 2.7).
 - Nettiportaalit, joissa useampi alan toimija ilmoittaa tuotteistaan, eivät sinänsä ole kilpailusääntöjen vastaisia. Käytännössä on kuitenkin varmistettava, että niiden toimintaan ei liity esimerkiksi hintayhteistyötä tai kiellettyä luottamuksellisten tietojen vaihtoa.
- Yhteiset tarjoukset:
 - Kilpailijoiden välinen tarjousyhteistyö on yleensä kiellettyä. Se on sallittua lähinnä silloin, jos yritys yksin ei pysty toimittamaan kaikkia tarjouskilpailussa vaadittuja tuotteita tai palveluja.

Yhteistyömuotoja, jotka voivat tietyissä tilanteissa olla kilpailuoikeudellisesti ongelmallisia ja joiden sallittavuus on siten aina erikseen selvítettävä, ovat muun muassa:

- Standardointi:
 - Toimialajärjestössä laadittaville, alalla noudatettaville standardeille on oltava objek-

tiiviset perusteet (esimerkiksi laatu- tai turvallisuusstandardit), eikä niitä saa asettaa sellaisiksi, että yksittäisen yrityksen tai tietyn yritysyhjän pääsy mukaan kilpailuun estyy.

- Tutkimus- ja kehitysyhteistyö;
- Ostoyhteistyö;
- Tuotantoyhteistyö;
- Erikoistumissopimukset;
- Yhteisyritykset.

2.4 Mistä ei saa keskustella kilpailijoiden kesken?

Lähtökohta on, että kaikki luottamuksellisen tiedon vaihtaminen on kiellettyä. Luottamuksellista on mikä tahansa informaatio, joka on tuotetta, jota ei ole saatavissa samalla tarkkuustasolla julkisista lähteistä ja jolla voi olla (edes teoreettista) vaikutusta yritysten kilpailu- ja markkinakäyttäytymiseen. Tällaisia tietoja vaihtamalla yritykset poistavat käytännössä sen luontaisen epätie- toisuuden, joka niillä normaalisti on kilpailijoidensa tulevista reaktioista.

EK:n ja sen jäsenliittojen järjestämissä kokouksissa tai niiden puitteissa ei saa käsitellä luotta- muksellisia tietoja. Erityisen kriittisesti kilpailuviranomaiset suhtautuvat kaikkeen sellaiseen kes- kusteluun ja tietojenvaihtoon, joka koskee yritysten tulevaa tai viimeaikaista hinnoittelua.

Sallittuja keskustelunaiheita ovat yleensä esimerkiksi:

- elinkeinoelämän yleinen edunvalvonta viranomaisiin ja poliittisiin päättäjiin päin;
- toimialan yleinen edunvalvonta viranomaisiin ja poliittisiin päättäjiin päin;
- työmarkkina-asiat;
- aloitteet, lausunnot ja sääntelymuutokset;
- työturvallisuus, tuoteturvallisuus, ympäristönsuojelu;
- kaikille avoimet tekniset standardit;
- koko alan laadunvalvonta;
- koulutus.

Kiellettyä on keskustella esimerkiksi seuraavista aiheista:

- hinnoista (esimerkiksi raaka-aineiden ostohinnoista tai tuotteiden myyntihinnoista);
- hintaan vaikuttavista tekijöistä (esimerkiksi onko hinnoitteluperusteena tunti hinnoittelu tai kokonaishinta), hinnoitteluperusteista, hintakomponenteista jne.;
- tiedoista, joista hintoja voi päätellä (esimerkiksi kustannusrakenne ja/tai tuottotavoite);
- myyntialueista;
- hankintalähteistä tai ostoalueista;
- osto- tai myyntimääristä;
- markkinaosuuksista;
- tuotantotavoitteista, investoinneista, tuotantolaitosten seisokeista ja käyntiasteista, va- rastotilanteesta;

- kustannusrakenteesta;
- asiakkaista ja niiden ostoista;
- luottoehdoista, takuuajoista;
- hyödykkeiden toimittajista ja niiden myyntiehtoista;
- tulevista tai annetuista tarjouksista;
- suhtautumisesta tiettyyn asiakkaaseen tai asiakasryhmään, tavarantoimittajaan tai tavarantoimittajaryhmään tai kolmanteen kilpailijaan;
- muista luottamuksellisista teknisistä tai kaupallisista tiedoista.

Nämä aiheet ovat kiellettyjä kaikessa kilpailijoiden välisessä kanssakäymisessä eli myös silloin, kun toimitaan toimialajärjestössä. Kielletyistä asioista ei saa keskustella kokouksissa, eikä niistä saa myöskään puhua muissa yhteyksissä, kuten kokoustauoilla tai epämuodollisissa sosiaalisissa tapahtumissa, kuten illallispöydässä tai hiihtoretkellä.

Tiedoista, jotka on annettu luottamuksellisina EK:n käyttöön tilastojen laatimista varten, ei saa keskustella kokouksissa, eikä niitä saa toimittaa jäsenistölle edes silloin, kun yrityksen edustaja toimii EK:n luottamuselimissä. Tämän ohjeen kohdassa 2.6 on erilliset ohjeet toimialajärjestön kokouksia varten. Tilastointia käsitellään tarkemmin kohdassa 2.5.

Joskus on vaikeaa määrittää, onko jokin menettely sallittua vai kiellettyä. Olennaista on muistaa, että:

Kiellettyä on menettely, joka mahdollistaa sen, että kilpailevat yritykset pystyvät joltakin osin sovittamaan yhteen liiketoimintaansa, eivätkä tee ratkaisujaan enää täysin itsenäisesti.

ja

Kiellettyjä ovat keskustelut, jotka poistavat kilpailijoiden tulevaa markkinakäyttäytymistä normaalisti koskevan epävarmuuden.

Esimerkki 4:

Toimialayhdistyksen kokouksessa keskustellaan siitä, että toimialalla vakiintunut takuukäytäntö antaa ostajille niin pitkän takuuajan, että se nostaa tuotteiden hintatasoa perusteettomasti. Osallistujien käsityksen mukaan yhteisymmärrys takuuajan lyhentämisestä alentaisi kuluttajahintoja.

➡ Yritykset rikkovat kartellikieltoa. Kilpailevat yritykset eivät saa sopia taikka pyrkiä yhteisymmärrykseen tuotteiden toimitusehdoista, mukaan lukien hinta ja takuu aika.

Esimerkki 5:

Kilpailevien yritysten edustajat keskustelevat kokoustauoilla tuotteiden heikentyneestä kysynnästä ja toteavat olevan viisainta, että ”kukin huolehtii vanhoista asiakkaistaan, jotta huonoista ajoista selvitään”.

➡ Yritykset rikkovat kartellikieltoa jakamalla markkinoita.

Esimerkki 6:

Julkisen sektorin asiakas kilpailuttaa ostonsa julkisena hankintana. Tarjouspyyntö poikkeaa olennaisesti normaalista kauppatastavasta ja sisältää kohtuuttomia ehtoja. Asiaa harkitaan otettavaksi esiin toimialajärjestön kokouksessa, sillä tätä kautta ehtoihin puuttuminen on tehokkainta.

➡ Tämänkaltaisten asioiden tuominen toimialayhdistykseen keskusteltavaksi on omiaan aiheuttamaan sen, että yhdistys ja sen jäsenet yhdenmukaistavat suhtautumistaan ko. asiakkaaseen ja niillä sen kanssa oleviin liikesuhteisiin tai tarjouskilpailussa annettaviin tarjouksiin. Keskustelu voi johtaa ns. kollektiiviseen boikotointiin ja on kielletty.

Esimerkki 7:

Liitto valmistelee yhdessä kuntien kanssa ohjeita julkisiin hankintoihin tietyllä alalla. Tarkoituksena on luoda järkeviä pelisääntöjä kilpailutukseen ja vähentää tarpeettomia markkinaoikeusvalituksia. Varsinaiset tarjouskilpailut toteutetaan myöhemmin.

➡ Tämänkaltainen ennakkollinen ja yleinen vaikuttaminen viranomaisen toimintatapoihin on hyväksyttävää edunvalvontaa. Varsinaisessa tarjouskilpailutilanteessa alan yritysten on kuitenkin annettava tarjouksensa itsenäisesti ilman keskinäistä yhteydenpitoa tai keskustelua, eikä vireillä olevia tarjouskilpailuita saa käsitellä myöskään liiton toimielimissä.

2.5 Miten kartellikielto on otettava huomioon tilastoinnissa?

EK:ssa laaditaan edunvalvonta- ja tiedontuottamistehtävien johdosta erilaisia tilastoja. Tilastoinnissa on otettava huomioon, että luottamuksellisen tiedon vaihtaminen on kiellettyä riippumatta sen toteutustavasta. Yritykset eivät saa vaihtaa luottamuksellisia tietoja suoraan, eikä tällaista tietoa saa vaihtua myöskään toimialajärjestön tai jonkin kolmannen tahon (esimerkiksi tutkimuslaitoksen) tilastoinnin kautta.

Sen sijaan viranomaisten toimesta tapahtuva tilastointi ei yleensä ole kilpailuoikeudellisesti ongelmallista. Liitto voi myös tiedottaa jäsenilleen tällaisesta tilastosta tai välittää viranomaisen tai kolmannen tahon kokoaman tilastojen sisältämiä tietoja edelleen jäsenilleen edellyttäen, että liitto ei tässä yhteydessä anna jäsenille toimintasuosituksia tai -ohjeita. Erityisesti kaikki hinnoitteluun liittyvä ohjeistus (esimerkiksi tyyliin ”raaka-aine- ja palkkakustannusten nousua on syytä harkita hintojen tarkistamista”) on kielletty. On hyvä huomata, että myöskin yksittäinen yritys voi hinnankorotusaikeista julkisesti ilmoittaessaan syyllistyä kiellettyyn hintasignaalointiin.

Työmarkkinatoimintaa varten laadituille tilastoille ei aseteta samanlaisia vaatimuksia kuin muille edunvalvontatoimintaa varten laadittaville tilastoille, koska työmarkkinatoiminta on rajattu kilpailuin soveltamisalan ulkopuolelle.

EK:ssa on huolehdittava, että

- sen laatimista tilastoista ei ilmene liikesalaisuuksia tai niihin rinnastettavaa tietoa (ks. kohta 2.4);
- tilastotiedoista ei pystytä suoraan tai välillisesti identifioimaan yksittäisen yrityksen tietoja, elleivät tiedot ole julkaisuajankohtanaan ns. historiallisia eli toimialasta riippuen keskimäärin vähintään 6 - 12 kuukautta vanhoja;
- kuhunkin tietokategoriaan sisältyy vähintään neljän (4) yrityksen tiedot, eikä yksittäisten yritysten tietoja voida saada selville edes välillisesti; ja
- yrityskohtaiset tiedot ovat ainakin 12 kuukautta vanhoja ja ne julkaistaan vain kerran vuodessa (esimerkiksi vuoden 2018 tiedot voidaan julkaista tammikuussa 2019 ja vuoden 2019 tiedot tammikuussa 2020 jne.).

Yleisesti ottaen kiellettyä on vaihtaa esimerkiksi tilastoinnin kautta sellaisia tietoja, joita on luonteensa puolesta mahdollista käyttää hyväksi yritysten tulevassa kilpailukäyttäytymisessä. Tilastoinnin sallittavuutta arvioitaessa on hyvä muistaa seuraavat pääperiaatteet:

- Mitä yksityiskohtaisempaa tieto on, sitä todennäköisemmin se vaikuttaa kilpailuun;
- Mitä tuoreempaa tieto on, sitä todennäköisemmin se vaikuttaa kilpailuun;
- Tilastointiin suhtaudutaan kriittisemmin silloin, jos markkinat ovat keskittyneet ja niillä toimii vain harvoja yrityksiä kuin markkinoilla, joilla on paljon tasavahvoja toimijoita;
- Riski tietojen vaihdon kielletystä luonteesta on merkittävä silloin, kun se aiheuttaa niin suuren läpinäkyvyyden, että salaisten kilpailukeinojen käyttö ei ole mahdollista;
- Riski tuoreiden tietojen vaihdon kielletystä luonteesta on suuri silloin, kun yhteistyöhön osallistuvien yritysten yhteenlaskettu markkinaosuus on merkittävä;
- Jos tietojen käyttäjien piiri on rajoitettu eli tiedot eivät ole ulkopuolisten kilpailijoiden tai asiakkaiden käytössä, vaihdettuja tietoja pidetään yleensä sellaisina luottamuksellisina tietoina, joiden vaihtaminen on kilpailuoikeudellisesti ongelmallista; ja
- Riski toiminnan kielletystä luonteesta on suuri silloin, kun osapuolet tapaavat säännöllisesti keskustellakseen tiedoista tai muutoin analysoivat niitä yhdessä.

Tilastotoiminta tulee järjestää siten, että luottamuksellisia tietoja käsittelevät vain ne henkilöt, jotka tekevät tilastoja tai joiden toimenkuva edellyttää pääsyä yksittäistä yritystä koskeviin tietoihin. Näiltä henkilöiltä on suositeltavaa vaatia salassapitositoumukset. Muilla henkilöillä ei saa olla pääsyä luottamuksellisiin tietoihin. Tästä tulee huolehtia muun muassa tiedostojen käyttöoikeusrajoituksin ja säilyttämällä asiakirjoja siten, että ne eivät ole muiden kuin ko. tietoja käsittelevien henkilöiden saatavilla.

Tilastotoiminnan osalta tulee määrittää tilastotoimintaa koskevat periaatteet sekä henkilöt, joille tietoja voidaan luovuttaa. Kerättävien luottamuksellisten tietojen säilyttäminen ja tuhoaminen tulee järjestää siten, että tiedot eivät paljastu kolmansille. Yrityskohtaisten tietojen luovuttaminen on kielletty erityisesti kilpailevien yritysten henkilöille, vaikka he toimisivat järjestön luottamuselimissä.

Esimerkki 8:

Liitossa sovitaan siitä, että alan markkinaolosuhteiden ja tulevien suhdanteiden kartoittamiseksi jäsenyritykset lähettävät liitolle kuukausitason tiedon myyntimääristä. Liitto kokoaa tiedot yhteen ja lähettää yrityskohtaisen koontitilaston aina seuraavan kuukauden aikana kaikille markkinaselvitykseen osallistuneille yhtiöille. Näin voidaan paremmin havaita asiakkaiden mahdollisia siirtymisiä.

➡ Myyntimäärien yrityskohtaista kuukausitason tilastointia pidetään kiellettyinä tietojenvaihtona.

Esimerkki 9:

Liitto kokoaa yrityskohtaisia tietoja tilastoiksi muutaman kuukauden välein. Tilastot jaetaan toimialayhdistyksen osanottajille markkinoiden kehitystä koskevan keskustelun pohjaksi. Vaikka tilastosta on poistettu yritysten nimet, on alaa tuntevan helppo päätellä tilastosta yksittäisiä yrityksiä koskevia asioita.

➡ Kyseessä on kielletty tietojen vaihto.

2.6 Miten kartellikielto on otettava huomioon kokouksissa?

Esityslistat

- Kokouksia varten on laadittava esityslista;
- Esityslistoihin ei saa sisällyttää kiellettyjä aiheita (ks. kohta 2.4);
- Kokouskeskustelujen tulee pitäytyä esityslistassa yksilöidyissä asioissa; ja
- Jos kokouksessa käsitellään muita esille tulevia asioita, on huolehdittava siitä, etteivät keskustelut siirry kiellettyihin aiheisiin.

Keskustelun ajautuminen kiellettyyn aiheeseen

Jos kokouskeskustelussa puhutaan kielletystä aiheesta:

- Keskeytä kiellettyä aihetta koskeva puheenvuoro välittömästi ja toteaa, että asiasta ei voida keskustella kilpailuoikeuden sääntöjen vuoksi. Vaadi keskustelun lopettamista välittömästi. Tämä velvollisuus on sekä kokouksen puheenjohtajalla että jokaisella osallistujalla.

Pöytäkirja

- Kokouksista on aina laadittava pöytäkirja, johon kokouksen kulku ja käsitellyt aiheet on dokumentoitu. Pöytäkirjassa ei tule käyttää sellaisia harhaanjohtavia ilmaisuja, jotka voivat aiheuttaa turhia epäluuloja siitä, onko kilpailuoikeutta asianmukaisesti noudatettu.

Vapaamuotoiset tilanteet

- On tärkeää muistaa, että kilpailusääntöjä on noudatettava sekä muodollisissa että epämuodollisissa yhteyksissä. Kokouksen yhteydessä osallistujat käyvät usein epämuodollisia keskusteluja kahvitauolla, lounaalla tai illallisella. Näissäkään keskusteluissa ei saa käsitellä kiellettyjä aiheita.

Esimerkki 10:

Yksi toimialajärjestön jäsenistä sanoo kokouksessa, että kaikkien jäsenten pitäisi pysyä hinnoittelussaan vähintään tietyllä hintatasolla, koska yhden jäsenen omaksuma aggressiivinen hinnoittelumalli on saattanut alan vaikeuksiin.

➡ Keskustelu rikkoo kartellikieltoa. Toimialajärjestön jäsenet eivät saa keskustella hinnoittelusta (eivätkä myöskään boikotoida ”aggressiivisesti hinnoittelevaa” yritystä). Jos olet läsnä kokouksessa, katkaise puheenvuoro välittömästi ja sano, että asiasta ei voida keskustella kilpailuoikeuden sääntöjen vuoksi.

2.7 Onko kartellikiellosta poikkeuksia?

Kilpailuoikeudessa tilanteita tarkastellaan tapauskohtaisesti kunkin toimialan erityispiirteet huomioiden. Se, onko menettely sallittua vai kiellettyä, voi lopulta riippua siitä, millaisia vaikutuksia menettelystä voi markkinoilla tosiasiaassa seurata. Vaikka menettely kuuluisi kartellikiellon soveltamisalaan, se voi olla sallittu poikkeussäännöksen perusteella, jos menettelyn hyödyt ovat suuremmat kuin siitä kilpailulle aiheutuva haitta.

Jotta poikkeusta voitaisiin soveltaa, täytyy neljän laissa säädetyksen edellytyksen täytyä:

1. Menettelyn on tuotettava tehokkuushyötyjä;
2. Hyötyjen täytyy siirtyä kuluttajille;
3. Yhteistyö ei saa ulottua pidemmälle kuin on välttämätöntä tehokkuushyötyjen saavuttamiseksi; ja
4. Kilpailua ei saa poistaa alalta kokonaan.

Kriteerien täytyminen on voitava osoittaa luotettavasti ja yksityiskohtaisesti (muun muassa kvantitatiivisin laskemin). Arviointi kriteerien täytymisestä on suositeltavaa tehdä kirjallisesti ennen suunniteltuun menettelyyn ryhtymistä.

Käytännössä poikkeussäännös ei koske vakavia kilpailunrajoituksia, kuten hintakartelleja.

Suunnitellessasi menettelyä, jonka arvioit kuuluvan kartellikiellon soveltamisalaan, mutta olevan sallittu poikkeussäännöksen perusteella, keskustele ensin lakimiehen kanssa.

Esimerkki 11:

Toimialajärjestö suosittelee, että sen jäsenet ottaisivat käyttöön uuden käytännön, jossa alihankkijoiden laskuja ei enää kierrätettäisi pääurakoitsijan kautta, vaan alihankkijat laskuttaisivat suoraan asiakasta. Poikkeusedellytysten arvellaan täyttyvän, koska järjestely vaikuttaa läpinäkyvyyttä ja tehokkuutta lisäävältä.

➡ Vaikka suositus lisäisi tehokkuutta, yhteistyö ei ole sallittua, jos syntyvät tehokkuusedut olisi mahdollista saavuttaa vähemmän kilpailua rajoittavilla keinoilla. Koska jokainen yritys voisi tehdä mainitun päätöksen itsenäisesti, yhteistyötä ei pidetä välttämättömänä. Koska kaikkien neljän poikkeuskriteerin soveltumista ei ole osoitettu, suositusta ei saa antaa.

3 MÄÄRÄÄVÄN MARKKINA-ASEMAN VÄÄRINKÄYTÖN KIELTO

Määräävästä markkina-asemasta on kyse silloin, kun yrityksen asema markkinoilla on niin vahva, että se pystyy estämään tehokkaan kilpailun ja se pystyy toimimaan kilpailijoistaan, asiakkaistaan ja tavarantoimittajistaan riippumattomalla tavalla. Yli 40 prosentin markkinaosuutta on tietyissä tapauksissa pidetty oletuksena määräävän markkina-aseman olemassaolosta, mutta asia ratkaistaan aina tapauskohtaisesti kunkin alan erityspiirteet huomioon ottaen, joten raja voi yksittäistapauksissa olla mainittua alempi tai korkeampi.

Toimialajärjestö voi olla poikkeuksellisesti niin vahvassa asemassa markkinoilla, että sillä katsotaan olevan määräävä markkina-asema. Tällainen asema voisi olla esimerkiksi toimialajärjestöllä, joka ainoana tahona myöntää toimilupia tai sertifiointeja, jotka ovat välttämättömiä alalla toimimiseksi. Tyypillisemmin määräävä markkina-asema on kuitenkin yksittäisellä yrityksellä, eikä yritysten yhteenliittymällä tai toimialajärjestöllä.

Kilpailulainsäädäntö ei kiellä määräävää markkina-asemaa sinänsä, vaan ainoastaan määräävän markkina-aseman väärinkäytön.

Määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä ovat etenkin:

- Kohtuuttomien osto- tai myyntihintojen taikka muiden kohtuuttomien kauppaehtojen suora tai välillinen määrääminen;
- Tuotannon, markkinoiden tai teknisen kehityksen rajoittaminen kuluttajien vahingoksi;
- Eriilaisten ehtojen soveltaminen eri kauppakumppaneiden samankaltaisiin suorituksiin kauppakumppaneita epäedulliseen kilpailuasemaan asettavalla tavalla; ja
- Sen asettaminen sopimuksen syntymisen edellytykseksi, että sopimuspuoli hyväksyy lisäsuoritukset, joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppatavan mukaan ei ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen.

Luettelo ei ole tyhjentävä. Se antaa kuitenkin melko hyvän kuvan siitä, mitkä toimet ovat kiellettyjä, kun yritys on määräävässä asemassa markkinoilla.

Kilpailun markkinoilla katsotaan rajoittuneen jo määräävän markkina-aseman olemassaolon vuoksi, ja määräävässä asemassa olevalla yrityksellä on tästä johtuen erityinen vastuu toimiasiten, että kilpailu markkinoilla ei sen toimien johdosta entisestään vähene, esty tai rajoitu.

Toimialajärjestö, jolla on määräävä markkina-asema tietyillä markkinoilla, syyllistyisi väärinkäyttöön, jos se esimerkiksi

- kieltäytyisi perusteettomasti liikesuhteesta esimerkiksi ulkomaisen markkinoilletulijan kanssa. Samaan menettelyyn osallistuvat jäsenyritykset syyllistyisivät samalla kartelli-kiellon vastaiseen kollektiiviseen boikottiin;

- ei ottaisi uusia jäseniä tasapuolisin ja syrjimättömin ehdoin: tai
- syrjisi perusteettomasti tiettyjä asiakkailta (esimerkiksi ei-jäseniä) palveluja myydessään.

Määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen tulee olla erityisen tarkkaavainen sen suhteen, miten sen toimet vaikuttavat sen tavarantoimittajiin, asiakkaisiin ja kilpailijoihin. Kilpailuviranomaiset ovat suhtautuneet erityisen kriittisesti sellaisiin määräävässä markkina-asemassa olevien yritysten toimiin, joilla saatetaan sulkea joitakin toimijoita pois markkinoilta.

Toimialajärjestössä **ei saa** ryhtyä menettelyihin,

- jotka vaikeuttavat joidenkin yritysten mukana oloa kilpailussa; tai
- joiden kohteena näyttäisi olevan tietty sen jäsenten kilpailija tai mahdollinen uusi markkinoille tullut yritys (esimerkiksi ulkomainen markkinoilletulija).

Esimerkki 12:

Yritys tarjoaa eräitä tuotteita ja niihin liittyviä palveluita. Yritys on määräävässä markkina-asemassa kyseisissä tuotteissa, mutta palveluissa on runsaasti kilpailua. Kilpailuun vastaamiseksi yritys yhdistää tuotemyynnin ja palvelutarjonnan, eikä enää myy tuotteita erikseen.

➡ Yritys käyttää väärin määräävää markkina-asemaansa sitomalla tuotteiden ja palveluiden myynnin.

4 VIRANOMAISTEN VALTUUDET

Suomessa kilpailunrajoituksia tutkiva viranomainen on Kilpailu- ja kuluttajavirasto ("KKV") ja EU-sääntöjen osalta KKV ja Euroopan komissio. Lisäksi myös aluehallintovirastot hoitavat Suomessa kilpailuasioita koskevia viranomaistehtäviä.

KKV voi käynnistää tutkimuksen omasta aloitteestaan tai kenen tahansa tekemän ilmiannon perusteella. KKV: on voi ottaa yhteyttä esimerkiksi asiakas, tavarantoimittaja, kilpailija tai entinen työntekijä.

Kilpailuviranomaisilla on laajat tutkintavaltuudet. Näihin valtuuksiin kuuluvat muun muassa:

- toimivalta vaatia tietoa ja asiakirjoja;
- oikeus tehdä yllätystarkastuksia yritysten toimitiloissa, tarvittaessa poliisin avustuksella. Tarkastusta suorittavilla virkamiehillä on muun muassa valtuudet etsiä asiakirjoja, kirjeenvaihtoa (ml. sähköpostit) ja muita tallenteita sekä kuulla yhtiön työntekijöitä;
- tarkastus voidaan toteuttaa myös kotietsintänä (esimerkiksi työntekijän kodissa tai kesämökillä). Kotietsintään tarvitaan markkinaoikeuden myöntämä lupa.

Toimivaltuudet eivät ole pelkästään teoreettisia, vaan kilpailuviranomaiset ovat käyttäneet ja käyttävät niitä jatkuvasti.

Esimerkki 13:

KKV on saanut ilmoituksen toimialalla epäilystä kilpailunrajoituksesta. Asian selvittämiseksi virasto päättää tehdä yllätystarkastuksen toimialajärjestön toimitiloihin ja eräänä aamuna KKV:n työntekijät saapuvat toimialajärjestön aulaan pyytäen pääsyä henkilökunnan työhuoneisiin. Viranomaiset aikovat etsiä kilpailunrajoitukseen liittyviä asiakirjoja ja tarkastaa sähköposteja.

➡ KKV:lla on oikeus tarkastuksen tekemiseen ja asiakirjojen ja sähköpostien tutkimiseen. Toimialajärjestön vastaanottohenkilökunta on ohjeistettava etukäteen tällaisen tilanteen varalle.

5 OHJEET TARKASTUKSEN VARALLE

Jos viranomainen tulee tekemään yllätystarkastusta toimialajärjestön tai jäsenyrityksen tiloihin:

- Ota välittömästi yhteyttä etukäteen nimettyyn yhteyshenkilöön (yleensä ulkopuolinen asianajaja, myös toimialajärjestön / yrityksen johtoa informoitava tarkastuksesta);
- Pyydä tarkastajia esittämään tarkastusmääräys ja henkilöllisyystodistuksensa;
- Tarkastusmääräyksestä ilmenee, mikä on tarkastuksen kohde ja epäilty rikkomus. Pyydä tarkastusmääräyksestä kopio;
- Pyydä tarkastajia odottamaan, kunnes yhteyshenkilö saapuu paikalle. Huomaa kuitenkin, että tarkastajilla on oikeus aloittaa tarkastus ennen yhteyshenkilön saapumista;
- Älä estä viranomaisten pääsyä liiketiloihin;
- Älä tuhoa dokumentteja;
- Jos viranomainen sinetöi tarkastuksen aikana esimerkiksi huoneiden tai kaappien ovia, älä koske sinettiin. Varmista, että kiello koskea sinettiin on kaikkien ko. tiloissa liikkuvien tiedossa. Sinetin tahattomastakin rikkomisesta voi seurata rangaistus;
- Pyydä, että kysymykset esitettäisiin keskitetysti lakimiehen läsnä ollessa;
- Pidä kirjaa viranomaisen tarkastamasta / ottamasta materiaalista ja ota viranomaiselle mahdollisesti kopioitavista asiakirjoista / tiedostoista ylimääräinen kopio tarkastuksen kohteena olevalle toimialajärjestölle / yritykselle. Helpoiten tämä onnistuu siten, että jokaisen tarkastajan toimintaa seuraa tarkastuksen kohteena olevan toimialajärjestön / yrityksen henkilökuntaan kuuluva. Tarkastajien toimintaa ei kuitenkaan saa estää tai haitata;
- Vastaa kysymyksiin lyhyesti ja spekuloiden.

Esimerkki 14:

Viranomainen on tekemässä tarkastusta ja pyytää pääsyä lomalla olevan toimialajärjestön toimitusjohtajan huoneen lukittuun kaappiin. Viranomainen ilmoittaa myös, että joidenkin huoneiden tarkastus on vielä kesken, ja että sitä jatketaan seuraavana päivänä. Viranomainen aikoo sinetöidä näiden huoneiden ovet yön ajaksi.

➡ Toimialajärjestössä pitää huolehtia siitä, että lukitun arkistokaapin ovi saadaan auki viranomaisen tarkastusta varten. Kaikkia ko. tiloissa liikkuvia, myös tiloihin saapuvia iltasiivoojia, ohjeistetaan siitä, että sinetöityjä ovia ei saa avata, eikä sinetteihin saa koskea.

6 ASIANOSAISTEN PUOLUSTAUTUMISOIKEUDET

Pääsy asiakirjoihin

Suomen julkisuuslainsäädännön mukaan viranomaisen asiakirjat ovat lähtökohtaisesti julkisia. Tämä koskee myös kilpailututkinnan aikana kertyneitä asiakirjoja.

Yritykset ja järjestöt voivat kuitenkin vaatia, että niiden viranomaiselle ilmoittamat liikesalaisuudet pidetään salassa. Toisaalta asianosaisjulkisuus on normaalisti laajempaa kuin yleisöjulkisuus. Tästä syystä asiassa osallisina olevat yritykset tai toimialajärjestöt voivat vaatia pääsyä myös muiden osapuolten liikesalaisuuksia sisältäviin asiakirjoihin siltä osin, kuin ne ovat voineet vaikuttaa viranomaisen harkintaan asiassa.

Pääsyä asiakirjoihin ei myönnetä vielä siinä vaiheessa, kun käynnissä olevan asian tutkinta voisi tietojen antamisen vuoksi vaarantua. Viranomaiselle taataan näin ”tutkintarauha”.

Oikeus tulla kuulluksi

Ennen kuin päätös kilpailuoikeusrikkomuksesta tehdään, epäillylle on annettava mahdollisuus tulla kuulluksi asiassa. Epäilty saa näin ollen mahdollisuuden esittää näkemyksensä asiasta, voi vastata viranomaisen kysymyksiin ja antaa tietoa, jolla voi olla vaikutusta asian arvioinnissa. Käytännössä KKV antaa osapuolille etukäteen esitys- tai päätösluonnoksen, johon osapuolet saavat esittää huomautuksia.

Asianajajan laatimat asiakirjat (”Legal privilege”)

Viestintä asianajajan ja päämiehen välillä on luottamuksellista. Kilpailuviranomaiselle ei tarvitse antaa asianajajan laatimia dokumentteja tai kirjeenvaihtoa tai muuta kommunikatiota asianajajan kanssa. Tämä sääntö koskee vain asianajajaa tai muuta ulkopuolista oikeudellista neuvonantajaa, mutta se ei sovellu yrityksen tai järjestön omaan juristiin.

Oikeus olla todistamatta itseään vastaan

Kilpailututkinnassa yrityksen ja järjestön edustajilla on oikeus olla vastaamatta kysymyksiin, joihin vastaaminen edellyttäisi syyllisyyden myöntämistä (esimerkiksi ”Osallistuitteko kartelliin?”). Sen sijaan asiakysymyksiin on vastattava (esimerkiksi ”Olitteko 26.3.2016 pidetyssä kokouksessa?” ”Mitä siellä keskusteltiin?”).

7 SEURAAMUKSET KILPAILULAINSÄÄDÄNNÖN RIKKOMUKSISTA

Kilpailulainsäädännön rikkomisesta mahdollisesti aiheutuvat seuraamukset:

- **Kielto ja uhkasakko**

Kilpailuviranomainen voi määrätä kielletyn toiminnan lopetettavaksi ja asettaa kiellon tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakko voidaan myös määrätä, jos yritys ei toimita viranomaiselle pyydettyjä tietoja tai yrittää estää viranomaisen tarkastuksen.

- **Toimintavelvoite**

Kilpailuviranomainen voi vaatia aktiivisia toimia kilpailulle haitallisen tilanteen korjaamiseksi esimerkiksi velvoittamalla yrityksen liikesuhteeseen tietyn tahon kanssa.

- **Mitättömyys**

Kilpailulainsäädännön vastaiset sopimusmääräykset ovat automaattisesti mitättömiä. Niihin ei voi vedota oikeudessa tai välimiesmenettelyssä.

- **Sakot**

Kilpailusääntöjen rikkomisen seurauksena voi olla huomattava seuraamusmaksu. Se voi olla jopa 10 prosenttia kilpailulainsäädäntöä rikkoneen yrityksen koko konsernin maailmanlaajuisesta liikevaihdosta.

- **Vahingonkorvaus**

Kilpailunrajoituksesta kärsineellä taholla on oikeus vaatia korvausta kärsimästään välittömästä tai välillisestä vahingosta.

- **Kielteinen julkisuus ja tutkinnan aiheuttamat haitat**

Kilpailuoikeudelliset rikkomukset saavat usein osakseen negatiivista julkisuutta. Rikkomukset myös johtavat usein pitkään prosessiin, joka sitoo paljon resursseja. Yleensä KKV:n seurausmaksuesitys saa paljon julkisuutta. Lopullista vapauttavaa päätöstä vuosien kuluttua ei välttämättä uutisoida yhtä näyttävästi eli negatiivinen julkisuus prosessin aikana voi aiheuttaa vahinkoa, vaikka prosessin tulos olisi yrityksen kannalta lopulta myönteinen.

- **Rikosoikeudellinen vastuu**

Suomessa kilpailulainsäädännön vastaisesta menettelystä ei määrätä rikosoikeudellisia seuraamuksia. Väärän tiedon antaminen asiaa tutkivalle viranomaiselle on kuitenkin Suomessakin rikoksena rangaistava teko. Lisäksi tarjouskartellin on katsottu voivan eräissä tilanteissa täyttää petoksen tunnusmerkistön. Rikosoikeudelliset seuraamukset kilpailunrajoituksista ovat käytössä myös Suomen lähialueilla, kuten Virossa ja Venäjällä. Rangaistuksia voidaan määrätä maissa, joiden markkinoihin kilpailunrajoitus voi vaikuttaa.

- **Poissulkeminen julkisista hankinnoista**

Julkisia hankintoja sääntelevän lain (1397/2016) perusteella kilpailuoikeudelliseen rikkomukseen syyllistynyt yritys saattaa tulla poissuljetuksi julkisista tarjouskilpailuista. Kilpailurikkomuksen määrittelemisen harkinnanvaraiseksi poissulkemisperusteeksi on viime vuosina yleistynyt.

On tärkeää muistaa, että **tietämättömyys säännöistä ei poista menettelyn lainvastaisuutta!**

LISÄTIETOA

Lainsäädäntöä:

- Kilpailulaki (948/2011)
- Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
- Laki kilpailuoikeudellisesta vahingonkorvauksesta (1077/2016)
- Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016)

Internetlinkkejä

- www.kkv.fi
- www.oikeus.fi/markkinaoikeus
- http://ec.europa.eu/competition/index_en.html

Oikeuskäytäntöä:

Kielletty yhteistyö

- Linja-autokartelli, KHO:2019:98, 20.8.2019
- Kodinkoneiden huoltokartelli, KHO:2013:8, 22.1.2013
- Autojen varaosakartelli, KHO:2012:T1429, 31.5.2012
- Asfalttikartelli, KHO:2009:83, 29.9.2009

Toimialajärjestöjen suositukset

- Suomen Leipuriliitto Ry:n hintasuositukset, KHO:2019:T3713, 20.8.2019
- Hiusyrittäjien jäsentiedotteet, KHO:2013:T1993, 14.6.2013

Tilastointi ja tietojenvaihto

- Tietojenvaihto päivittäistavarakaupparakkeilla, Kilpailuviraston päätös 19.6.2008, Dnro 154/61/2007
- Tietojenvaihto kattohuopamarkkinoilla, Kilpailuviraston päätös 16.2.2007, Dnro 1011/61/2002)
- Päivittäistavarakaupan myymälärekisteri, Kilpailuviraston päätös 23.2.2004, Dnro 253/61/1999
- Suomen Ääni- ja kuvatalennetuottajat ÄKT ry, Kilpailuviraston päätös 23.3.2004, Dnro 740/61/2002

Määrävän markkina-aseman väärinkäyttö

- Valio, saalistushinnoittelu, KHO:2016:221, 29.12.2016

EK:n kilpailuoikeusasiantuntija: Suvi Sasi-Gouatarbès,
puh. 09 4202 3233, sähköposti: suvi.sasi@ek.fi

MUISTIINPANOJA:

Dotted lines for writing notes.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

PL 30 (Eteläranta 10), 00131 Helsinki

Puh. 09 420 20

ek@ek.fi • www.ek.fi

Twitter: [@Elinkeinoelama](https://twitter.com/Elinkeinoelama)

Lokakuu 2019